

İSLAMI AYRIŞTIRANLAR (MEZHEPLER VE CEMAATLER!)

İslam dininde ilk ayrılıklar peygamber efendimizin vefatından sonra yerine seçilecek halifenin kim olacağı sorusu ile başlar, Aşerei Mübeşşere (Cennetle müjdelenenler) ‘nin açıklanması ile, ki bu 10 kişi Kureyşli’dir! Diğer kavimlerden olanların itirazı ile devam eder, Hz. Osman’ın öldürülmesi ile belirginleşir (Zira Hz. Osman’ı öldürenler daha soran Hz. Ali’nin ordusunda ciddi rütbelere getirilir) Hz. Ali ile Hz. Aişe arasındaki cemel vakası yaklaşık 20 bin Müslümanın birbirini öldürmesi ile sonuçlanır. Safları iyice farklılaşan Müslümanlar Hz. Ali ile (Hz.) Muaviye arasındaki savaşla taraflarını seçerler; böylece islam toplumundaki bölünme Sünnilik, Şîlik ve Haricilik şeklinde ilk mezhepsel ayrışmayı beraberinde getirir.

Mezheplerin ortaya çıkması Peygamberimiz (sav)’in vefatından yaklaşık 100 yıl sonra olmuştur. (Dikkat edilmesi gereken bir konu ise Peygamber Efendimizin hadislerin yazımına rıza göstermediği ve sonrasında da 4 Halife döneminde hiçbir kaydın tutulmadığı bilgisi.) Mezhepler, Peygamberimiz (sav)’in vefatından sonra ayet ve hadislerde açık olarak izah edilmeyen meselelerden kesin ve herkesin itirazsız olarak kabul edebileceği bir hüküm verebilecek bir otoritenin olmamasından ortaya çıkar. Genişleyen İslam Devleti sahabilerden oluşan yönetici kadrosu ile İslam’ı yaymaya ve izah etmeye çalışırlar. Sahabiler muhatap oldukları soruların cevabını evvela Kur'an da ararlar. Onda bulamadıklarında kendi içtihatlarıyla hüküm verirler. Gerek sahabe, gerek Tabiin, gerekse Tebe-i Tabiin'in fetvaları arasında farklı hükümler ortaya çıkar. Müslümanlar kendi bölgelerinde yaşayan imamın fetvalarını biliyor, onu tercih ediyor ve ona göre amel ediyordu. İşte bu tercih ve taraftarlık zamanla yerini "Gidilen yol" manasına gelen mezheplere terk eder.

Başlangıçta *Hanefi, Şafii, Maliki ve Hanbeli* mezheplerinden başka *Servi, Evzai, Teberi, Zahiri* isimleriyle birlikte birçok **hak mezhep** daha ortaya çıkar. Ancak bunlardan dördü dışındakiler çeşitli sebeplerden tarih sahnesinden silinirler. İslam’a inananlar bir birliktelik kurup “şeriat” ile yönetilmedikleri için farklı Müslüman devletler kurarlar, sistematik bir din öğretimi programı uygulayamadıkları için yerel ve bölgesel etkisi olan din âlimleri ortaya çıkar halkın tabiri ile bu “derin hocalar” etrafındaki herkesi etkiler ve onun söylemi artık din ile bütünleşir.

Günümüzde bir araya gelen ve ortak hareket eden Müslümanları tanımlamak için kullanılan “cemaat” kavramı bu zaman diliminde ortaya çıkar;

Lügat anlamı : "Toplamak, bir araya getirmek" anlamındaki cem' mastarından türeyen Arapça bir kelime.”

İstilahtaki anlamı : “ İnsan topluluğu, bir fikir ve inanç etrafında toplanmış kimseler.”

Fıkıhtaki anlamı : “ Namazda imama uyanlar anlamına gelen terim.”

3 farklı anlamı olan cemaat kavramı günümüzde gerçek manasından uzaklaşarak İstilahtaki manasıyla yaşam bulur. Ve İslam coğrafyasında her dönemde onlarca cemaat ortaya çıkar, bu ortaya çıkışlarda bazen cemaatin fikir babasının bu işte dahil olmaz bazen ise bilinçli bir yapı kurulur. Ortaya çıkan bu yapılar zamanla katılımcılarının artması ile büyür ve genişlerler, her büyüme beraberinde büyük bir maddi külfet getirir! Cemaatlerin ihtiyaçlarını önce kendi üyeleri sonra sempatizanları karşılar, daha sonra sahip olduğu gücün farkına varan cemaatler yönetime katılmak ister pastadan dilim ister. İhtiyaçları karşılandığı sürece herkes mutlu mesuttur ancak doyumsuz olan egolar daha fazlasını istedikçe çıkar çatışmaları başlar ve sonunda yabancı ajanların da karışması ile (Lawrence örneği meşhurdur) fay hatları kırılır ve her manada yaşam mücadelesi başlar.

Tam da bu noktada durup ALİ İMRAN Suresi 19. Ayet’e bakmak gerekir: “ Şüphesiz Allah katında din İslâm’dır. **Kitap verilmiş olanlar, kendilerine ilim geldikten sonra sırf, aralarındaki ihtiras ve aşırılık yüzünden ayrılığa düştüler.** Kim Allah’ın ayetlerini inkâr ederse, bilsin ki Allah hesabı çok çabuk görendir.”

Buradan hareketle camide namaz kılan insanların oluşturduğu cemaatin zaman içerisinde nasıl bir değişime uğradığı ve aslından uzaklaşarak insanları nasıl ayırttığı ortaya çıkar. Dünyada “islami terör” kavramının oluşmasında mezheplerin ve cemaatlerin rolleri iyi irdelenmeli ve kontrolsüz oluşumlara müsaade edilmemeli, İslam coğrafyasının şu andaki fotoğrafı iyi incelenmeli ve var olan sorunların çözümleri üretilmelidir.

EKREM KALKAN